Kosiv

var DrawingManagerData = {"mapZoom":10,"mapCenter":["48.3160811031","25.0809625513"],"
mapObjects":[{"title":"","type":"marker","coordinates":[["48.3198267874","25.0816491968"]]}]};
var GoogleMaps = { map: null, mapZoom: (DrawingManagerData == "" ? 4 :
DrawingManagerData.mapZoom), mapCenter: (DrawingManagerData == "" ? new
google.maps.LatLng(24.886436490787712, -70.2685546875) : new
google.maps.LatLng(DrawingManagerData.mapCenter[0], DrawingManagerData.mapCenter[1])),
existingAreas: (DrawingManagerData == "" ? "" : DrawingManagerData.mapObjects),
renderedAreas: [], drawingManager: null, markerIcons: { "regular" : "http://icons.iconarchive.com/ico
ns/icons-land/vista-map-markers/32/Map-Marker-Marker-Outside-Chartreuse-icon.png", "hovered" : "
http://icons.iconarchive.com/icons/icons-land/vista-map-markers/64/Map-Marker-Marker-Outside-Azur
e-icon.png"}, init: function() { //Define Map Center View var mapOptions = { zoom: this.mapZoom,
center: this.mapCenter, mapTypeControlOptions: { mapTypeIds:
[google.maps.MapTypeId.ROADMAP,google.maps.MapTypeId.TERRAIN,
google.maps.MapTypeId.SATELLITE] }, mapTypeId: google.maps.MapTypeId.TERRAIN }; this.map =
new google.maps.Map(document.getElementById('map-canvas'), mapOptions); //draw existing areas
this.drawExistingAreas(); }, drawExistingAreas: function() { for (var i in this.existingAreas) { //handle
polygons if (this.existingAreas[i].type == "polygon") { var paths = []; for (var point in
this.existingAreas[i].coordinates) { paths.push(new google.maps.LatLng (
this.existingAreas[i].coordinates[point][0], this.existingAreas[i].coordinates[point][1])); } var area =
new google.maps.Polygon({ paths: paths, strokeColor: '#FF0000', strokeOpacity: 0.8, strokeWeight:
2, fillColor: '#FF0000', fillOpacity: 0.35, title: this.existingAreas[i].title, type: this.existingAreas[i].type
}); area.setMap(this.map); this.drawLabel(this.existingAreas[i]); } //handle markers if (
this.existingAreas[i].type == "marker") { var position = new
google.maps.LatLng(this.existingAreas[i].coordinates[0][0], this.existingAreas[i].coordinates[0][1]);
var marker = new google.maps.Marker({ position: position, icon: GoogleMaps.markerIcons.regular,
title: this.existingAreas[i].title, type: this.existingAreas[i].type }); marker.setMap(this.map);
this.drawLabel(this.existingAreas[i]); } } }, drawLabel: function(object) { var marker = new
MarkerWithLabel({ position: new google.maps.LatLng(object.coordinates[0][0],
object.coordinates[0][1]), map: this.map, labelContent: object.title, labelAnchor: new
google.maps.Point(30, 20), labelClass: "drawing_manager_read_only_label", // the CSS class for the
label labelStyle: {opacity: 1}, icon: "http://placehold.it/1x1", visible: true }); } } jQuery(function() {
GoogleMaps.init(); });

שם בפולנית: Kosów

שם באוקראינית: Kosiv [Косів]

שם בעברית: קוסוב

שם ביידיש: קאסאוו (Kosov)

שמות בשפות אחרות: Cosău (Romanian)

היסטוריה מנהלית:

District	Province	State	Years
tanislawów *wiat*Kosow	Rus Voivodship *Województwo* (*Ziemia halicka*) *ruskie*	Polish-Lithuanian Commonwealth: Kingdom of Poland	Till 1772
*wiat*w *ó*Kos	Kingdom of Galicia and *Königreich* Lodomeria ( )*Galizien und Lodomerien*	"Hapsburg Empire", since 1804 - Austrian Empire, since 1867 - Austro-Hungarian Monarchy	1772-1918
	General-Government Galitsiia	Under Russian occupation	1914-1915
*wiat*w *ó*Kos	Kingdom of Galicia and *Königreich* Lodomeria ( )*Galizien und Lodomerien*	Austro-Hungarian Monarchy	1915-1918
		West-Ukrainian People's Republic	1918 - May 1919
*wiat*w *ó*Kos	*wojewódstwo* Stanislawów	Republic of Poland	May 1919 - September 1939
	oblast' Stanislav	USSR: Ukrainian Soviet Socialist Republic	September 1939 - June 1941
Stanislau *mannschaft*	Galizien *Distrikt*	Under German occupation: General *Das* Government (*Generalgouvernement für die besetzten polnischen Gebiete*	June 1941 - July 1944
raion Kosiv	Stanislavov since *oblast';*(Stanislaviv) 1962 renamed Ivano-Frankovsk *oblast'*(Ivano-Frankivs'k)	USSR: Ukrainian Soviet Socialist Republic	1944-91
raion Kosiv	*oblast'* Ivano-Frankivs'k	Republic of Ukraine	Since 1991

-

נתוני אוכלוסייה: השנה	כלל האוכלוסיה	היהודים
1765	(?)	400
1880	2784	2179
1890	3037	2472
1900	3094	2563
1910	5563	2950
1921	4234	2166
1931	(?)	2400

הערות:
העיר קוסוב ממוקמת כ70 ק"מ דרומית לסטניסלאבוב, וכ 20ק"מ דרומית לקולומייה, למרגלות הרי הקרפטים על גדת הנהר ריבניטסיה (*Rybnytsya*). קוסוב נזכרת לראשונה ב31.09.1431, אז ניתנה הרשות להקים כפר במקום, בידי הדוכס סוויטריגאילה (*Svitrigaila*) בשנת1565הוקמה לא הרחק משם עיר בשם רוקיב (*Rukiv*) בידי הסטרוסטה של

הוסיאטין טנצ'ינסקי (*Tenczynski*). עיר זו אמנם הוחרבה לאחר מכן, אך לאחר חידושה אימצה את השם קוסוב, כשמו של הכפר, שהפך לקוסוב הישנה. עד אמצע המאה ה19 עמוד התווך הכלכלי של העיר היה ייצור מלח, מן המעיינות המלוחים שנובעים בסמוך לעיר. עם התפתחות הרכבות התאפשר ייבוא מלח מן המכרות במערב גליציה, וייצור המלח הפך לבלתי רווחי. ענף שני משמעותי בכלכלת העיר היה בורסקאות, אורגות, ייצור שטיחים, ייצור משקאות חריפים, מסחר ומלאכות זעירות. בשנת1867 הפכה קוסוב למרכז אדמיניסטרטיב של האזור בשנת 1868 פקד את האזור רעב, אשר הביא איתו גם את מגיפת החולירע, וכן בשנת1894 התחוללה בעיר דליקה שהביאה בעקבותיה שוב את המגיפה, אך הפעם זו הייתה פחות קשה. בראשית המאה ה20 הוקם בקוסוב בית מרפא במעיינות שבעיר.

קרא עוד...
היהודים

יהודי קוסוב נזכרים לראשונה רק בשנת1675 , ומעט מאוד ידוע לנו על קהילה זו עד לראשית המאה ה18 , בתקופה זו הסתובב בעיר ובסביבותיה, ר' ישראל בן אליעזר, המכונה בעל שם טוב – בעש"ט. הבעש"ט כידוע היה אביה של תנועה החסידות אשר שטפה את יהודי מזרח אירופה החל מן המאה ה19. על פי סיפורי האגדות אודותיו, המכונסים בספר 'שבחי הבעש"ט', הסתובב הבעש"ט בין קוסוב וקוטי (Kuty , ביידיש: קיטוב) בראשית ימי פעולתו. הבעש"ט התחבר עם ר' ברוך, שהיה מגיד מישרים בקוסוב, ועם ר' נחמן מקוסוב, ונשא לאשה את אחותו של ר' גרשון מקיטוב. ר' נחמן ור' גרשון היו מבאי הקלויז היוקרתי שבברודי, מוסד שיועד לתלמידים בעלי שיעור קומה, ותורותיהם ורעיונותיהם הפכו גם כן לאושיות התנועה החסידית. ר' ברוך חיבר שני ספרים שנדפסו אמנם שנים רבות לאחר מותו: ספר דרוש 'יסוד האמונה', וספר בקבלה 'עמוד העבודה'. פעילותם של החסידים בקוסוב נמשך עד לכיבוש הגרמני, ומן העיר יצאו כמה אדמו"רים חשובים אשר השפעתם הייתה רחבה מאוד. לדוגמא, האדמו"ר ר' מנחם מנדל בנו של האדמו"ר מקוסוב, ר' חיים הגר, הקים את חסידות ויז'ניץ שהשפיעה מאוד גם ברומניה והונגריה, וממשיכה להתקיים עד היום. בבית הכנסת הגדול שבקוסוב היה מקובלים מקומות ישיבה על פי מעמדו הכלכלי של אדם. עשירי קוסוב ישבו בקדמת בית הכנסת, והאנשים הפשוטים ובעלי המלאכה ישבו בצידו האחורי. בנוסף, לכל בעלי המלאכה היה אבנט בצבע מיוחד, המעיד על מלאכתו של המתפלל. בית הכנסת נשרף כליל במהלך המאה ה19ונבנה מחדש, אך הכללים בו לא השתנו.

עם הכיבוש האוסטרי, הועמדה נציגות ליהודי קוסוב ולציבור הנוצרי בקוסוב, ובכך שונה המבנה ההנהגתי של העיר. על יהודי קוסוב, כמו על שאר יהודי גליציה הוטלו מיסים כבדים, מס הסובלנות, מס הבשר הכשר, מס הנישואין, ועוד. גזירת הגיוס ליהודים הביאה את תושבי קוסוב האמידים לבנות מקומות מחבוא לבניהם, ובכדי שיגויסו במקומם בני עניים או קבצנים. בנוסף, גם לאחר ביטול גזירת הנישואין המשיכו יהודים לחשוש מחידושה. סביב שנת1850 נפוצה שמועה על חידוש הגזירה אשר הביאה לנישואי בהלה בקרב יהודי קוסוב, אשר רשמו את ילדיהם הצעירים לנישואין, הצעיר שבהם היה כבן 10 . תופעה זו חזרה על עצמה בעיירות אחרות במזרח גליציה, סביב השנים הללו. עם מתן הזכויות ליהודי גליציה בשנת 1868 , נבחרו לראשונה יהודים למועצת העיר, שמנתה כמחצית מהם. ראש העיר היהודי, דוד עלטיס נבחר בשנת1874 וכיהן עד שנת1881 , אז הואשם בחבלה בגיוס צעירי העיר לצבא האוסטרי. עלילה זו באה בעקבות הלשנת שקר דווקא של יהודים בעיר, והוא נאסר לתקופה ממושכת, עד שערעורו התקבל. עלטיס זה היה גם ראש העיר בשנת1902 , ובתקופה זו גם ניהל בנק בעיר. בשנת1903 היה עלטיס ציר בקונגרס הציוני ה 6 . ענפי הפרנסה של היהודים בעיר התפתחו עוד, והתרחבו לייצור שטיחים ושמיכות, ואף הוקם מפעל בבעלותו של א. היילמאן, אשר הכניס חדשנות טכנולוגית לתחום זה. בראשית המאה העשרים הוכנסו למפעל מכונות חשמליות הראשונות באזור כולו. בראשית המאה ה20 החל גם ייצור של רשתות לתסרוקות של נשים אשר יוצאו לווינה, ובו הועסקו כ100 בנות בגילאי 12-20 . בנוסף עבדו יהודים בתחומי הצורפות, השענות, חייטות, נפחות, בניין, מסחר בעצים ובתבואות ועוד. בעלי העגלות המשיכו לפעול גם במהלך המאה ה 20 הואיל והעיר נותרה מנותקת ממסילת ברזל, וכן היו כמה יהודים בעלי אחוזות סביב העיר. בראשית המאה ה 20 החלה פעילות פוליטית נרחבת בקרב יהודי העיר, ובכלל זה פעילים סוציאליסטים ופעילים ציוניים. יחד עם זאת החלה פעילות תרבותית נוספת בדמות תיאטרון עממי, ונוסדה ספריה ציבורית כללית. למרות זאת אופייה השמרני של הקהילה נשמר עד שנת1937 , וכך גם השליטה במוסדותיה נותרה לאורך התקופה בידי הזרמים הדתיים שמרניים. חלק קטן מן התושבים לרכוש השכלה אקדמית, ובכלל זה גם ד"ר יוסף מאיר, אשר פנה ללימודים אקדמיאים בגיל18 לאחר שלמד במסגרות המסורתיות – החדר והישיבה. ד"ר יוסף מאיר היה מנהל קופת החולים הכללית משנת1928 , לאחר שעלה לארץ ישראל בשנת1922 , והמנהל הכללי של משרד הבריאות במדינת ישראל הצעירה החל משנת1949 . על שמו נקרא גם בית החולים 'מאיר' בכפר סבא. בראשית המאה ה20 נוסד גם בית ספר ללימוד עברית 'שפה ברורה', וכן גן ילדים שנוסד בשנת 1913.

מלחמת העולם הראשונה

לאורך כל המלחמה עברה קוסוב מיד ליד. הרוסים כבשוה ב1914 , והאוסטרים חזרו וכבשו אותה ב1915 . שוב כבשוה הרוסים ב1916 ונסוגו ממנה בסוף 1917 . אז החל בה שלטון של הרפובליקה האוקראינית, אך זו נפלה לאחר הכיבוש הפולני. המעבר התכוף בין הצבאות השונים גרם סבל רב לאוכלוסיה. הרוסים שחשדו בדוד עלטיס שהיה כבר אדם ישיש בן 87 שהוא נאמן לאוסטרים, או שרק רצו להפיל אימתם על תושבי העיר, הוציאו אותו להורג. כך גם הפלישה והכיבוש של הצבא הפולני הייתה מלווה במעשי איבה כלפי היהודים. עם תום המלחמה נותרו בעיר אלמנות רבות ויתומים, אשר נתמכו על ידי מוסדות צדקה. תושבי העיר שנדדו לארצות הברית שלחו כספים באופן קבוע, גם בתקופות השפל הכלכלי בארצות הברית. בנוסף, קם ארגון נשים 'לב טוב', וכן הוקם סניף של 'ויצ"ו' בעיר. חלק מתושבי העיר נדד בתקופת המלחמה לאוסטריה, או למדינות מעבר הים ולא שב חזרה. מבחינה כלכלית המשיכו ואף התעצמו המפעלים בקוסוב. המפעל לייצור

שטיחים של היילמאן המשיך לעבוד, ומפעלים נוספים בתחום הטקסטיל שנוסדו בעיר. אמנם, המשכורות ששולמו במפעלים אלו היו נמוכים מאוד, ורבים מבני העיר העובדים לא התקיימו בדוחק רב. שני בנקים נוסדו בעיר בשנים שבין המלחמות, אשר החליפו את הבנקים שנסגרו עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה - האחד בנק עממי, והשני בנק מסחרי. בבחירות הראשונות לאחר המלחמה סוכם כי מחצית מחברי העירייה יהיו יהודים, אך מינוי ראש עיר יהודי נמנע בידי היהודים בעצמם, וב1929 נבחר ראש עיר יהודי, ד"ר יעקב גוטנר. הוא כיהן בתפקיד זה עד 1934, אז פוזרה העירייה ולעיר הועמד קומיסאר פולני אנטישמי שהתנכל ליהודים.

מלחמת העולם השנייה

עם פרוץ המלחמה בספטמבר1939 הגיעו לעיר קבוצות גדולות של פליטים ממערב פולין, אשר חלקם המשיך במנוסה לכיוון רומניה ונטל סיוע מתושבי העיר. עברה קוסוב לידי הרוסים הסובייטים, אשר הכריחה את בעלי העסקים להתארגן במסגרות חדשות. מפעלי הטקסטיל בעיר שותקו למשך למעלה מחצי שנה, עד אביב1940 בשל מחסור בחומרי גלם. שאר בעלי העסקים נאלצו להתאגד, וחלק מבעלי המלאכה הועסקו בשירות הציבורי. עם כניסת הגרמנים הנאציים, הצליחו קבוצות קטנת של יהודים לברוח מזרחה עם הצבא האדום הנסוג. בתחילת יולי1941 נכנסו לקוסוב יחידות של הצבא ההונגרי, בני הברית של הגרמנים הנאציים, ומנעו מתושבי העיר האוקראינים מלבצע פרעות ביהודים. ברם, הללו הטילו גזירות קשות על תושבי העיר היהודיים, עבודות כפייה, סימון, תשלומי כופר, החרמת מקלטי רדיו ועוד. לעיר הגיעו פליטים יהודיים מכפרי הסביבה לאחר שרבים מהם נרצחו באכזריות, ונטלו סיוע מבני העיר. בספטמבר1941 נכנסו לעיר כוחות הצבא הגרמני, ומייד לאחר מכן החלו מעשי התעללות של המשטרה האוקראינית, אשר כללו לעיתים גם רצח. חודש לאחר מכן, ב16-17.10.1941 הקיפו את העיר יחידות של הצבא הגרמני ומתנדבים אוקראינים אנטישמיים, והחלו מרכזים את היהודים לשני בורות הריגה גדולים מחוץ לעיר. רבים נרצחו בדרך, וחלקם נשרפו חיים בתוך בית הכנסת הגדול שבעיר. כמחצית מחברי היודנרט הוצאו להורג לאלתר, לאחר שניסו להעביר את הגזירה. במהלך הרצח היו גם מקרים של התנגדות, אך ללא הצלחה מרובה. באקציה זו נרצחו2200 מתושביה היהודיים של קוסוב, כלומר, רוב הקהילה. עד ספטמבר1942 נלקחו מקוסוב קבוצות שונות של יהודים שלא היו חיוניים מספיק לצבא הגרמני, ונשלחו לקולומייה ומשם למחנה ההשמדה בעלז'ץ. יהודים שניסו לברוח מקוסוב, ולגנוב את הגבול לרומניה ולמדינות אחרות הוסגרו על פי רוב לגרמנים, או שנרצחו בידי האיכרים האוקראינים בדרך. חיסול הגטו התחיל בספטמבר1942 , אז רוכזו שארית היהודים שבגטו והובלו לקולומייה. יהודים שהתחבאו ונמצאו, נרצחו במקום, חלקם שודלו תוך הבטחות שונות לצאת ממחבואם ואף הם נרצחו לאלתר. חלק מן היהודים שהצליחו לברוח ליערות הסביבה נרצחו או הוסגרו בידי אוקראינים, עם זאת יש לציין כי מספר משפחות נוצריות העניקו מקלט לשכניהם היהודיים, תוך נטילת סיכון אישי. באוקטובר1942הוכרזה קוסוב 'יודנריין' - נקייה מיהודים, ורק מספר ניצולים שב אל העיר עם שחרורה על ידי הכוחות הסובייטיים. עם תום המלחמה הם עזבו את קוסוב ופנו לארץ ישראל ולמדינות אחרות.

(רועי גולדשמידט)

מקורות:

ספר קוסוב (גליציה המזרחית), תל אביב תשכ"ד.

The Internet Encyclopedia of Ukraine, The Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Albert:http://encyclopediaofukraine.com

פנקסי הקהילות, קוסוב, עמ' 481-486

שבחי הבעש"ט, מהדורת רובינשטיין, עמ'33, 64, 177-182 , ושם עמ'379ע"פ המפתח.

אזור היסטורי-תרבותי: Eastern Galicia - Pokuttia

פריטים רלוונטיים לקהילה

כותרת	סוג הפריט	שנה
"Sprawozdania sytuacyjne	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות	1926

כותרת	סוג הפריט	שנה
starostw powiatowych w...	העם היהודי	
Arkusze ewidencyjne i wykazy członków zarządów ...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1931
Geburts-Register der Israelitischen Kultus-Geme...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1847
Korrespondenz, Anordnungen, Berichte und andere...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1831
W sprawie opodatkowania właściciela wytworni ki...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1938
Korespondencja w sprawie założenia Towarzystwa ...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1910
W sprawie powództwa Mordka Kamila (kupiec w Kos...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1915
Sprawozdania powiatowych starostw woj. stanisła...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1933
W sprawie spadkowej po Mariam Ruchel Felsenstei...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1905
Sprawozdania powiatowych starostw w Stanisławow...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1925

פריטים נוספים

Source URL: http://www.jgaliciabukovina.net/he/node/110731?order=type&sort=asc